

SHERRY JONES

JOSEPHINE
BAKER

utolsó tánca

SHERRY JONES

JOSEPHINE
BAKER

utolsó tánca

KOSSUTH KIADÓ

A kiadás alapja
Sherry Jones: *Josephine Baker's Last Dance*
Gallery Books, New York 2018

FORDÍTOTTA
Moldova Júlia

BORÍTÓ
Csermák Annamária

ISBN 978-963-544-524-0

Minden jog fenntartva

Copyright © 2018 by Sherry Jones
© Kossuth Kiadó 2021
© Hungarian translation Moldova Júlia 2021

NYITÁNY

Le Paradis du Music-Hall, Párizs, 1975

ALVÁS? HOGY ALHATNA, hiszen olyan sokat kell még élni! Sosem volt szüksége sok pihenésre, de most elkerüli az álmot, és ez nem is csoda, hiszen itt világít megint a neve Párizsban, évek óta először, és sztárok ülnek az első sorokban minden egyes ragyogó este, a kritikusok ömlengetnek, mintha épp valami csodát hozna össze, mintha a sírból kelt volna ki, hogy elénekelje és eltáncolja az életét a színpadon. De még csak hatvannyolc éves, nem halott! Csak úgy néz ki éppen, mintha az lenne, túlhajszolja magát, és alig valamicskét alszik élete talán legnagyobb előadása után. Hogyan fogja azt felülmúlni ma este? Semmi gond: Josephine Baker soha nem okoz csalódást.

– Hallottam, ahogy megjött reggel ötkor – mondta Lélia, a szobalánya. Josephine háta mögött állt a fürdőszobában, és a gyér hajtfürtjeihez tűzdelte a parókat. *Édes istenem, hogy nézek ki, gondolta Josephine, akkora táskák nőttek a szemem alá, mint egy bernátbegyinek.*

– Meg akarja ölni magát?

– Azzal, hogy egész éjjel Mick Jagerrel táncoltam? El tudok képzelni ennél rosszabb halált is. – Sosem volt még tombolóbb premiersikere, és még sosem jött el ennyi sztár: Sophia Loren, Alain Delon, Grace Kelly, Jacqueline Kennedy Onásszisz, Diana Ross, Carlo Ponti és persze Mick. Harminc percen át tapsoltak állva. Josephine már arra gondolt, hogy sosem lesz vége, a lába remegett, mintha kocsonyából lenne, ahogy elbotorkált az öltözőjébe, és összeroskadt. Utána következett a fogadás a Bristol Hotelban: egy torony méretű tortával ünnepelték meg, hogy ötven évet eltöltött Párizs színpadain. A sütemény tetején díszelgő 50 felirattól kirázta a hideg Josephine-t. Ez is emlékezteti Micket a korára. De a férfi szemében egy pillanatra sem hunyt ki a ragyogás.

– Az orvos szerint pihennie kell – közölte Lélia, amikor megszólalt a csengő. Josephine egy hatalmas napszemüveggel takarta el smink nélküli arcát.

– Rengeteg időm lesz pihenni, ha majd meghalok – felelte.

Az ajtóban Maurice, az öreg portás tárta ki a karját.

– Várja az autó, madame.

Elkíséri a liftig, megnyomja a gombot, hagyja, hogy becsukódjon az ajtó. Mikor Josephine kiszáll a földszinten, már ott várja, lerohant a lépcsőn. Kicsit liheg, erre Josephine elvigyorodik: Maurice nem bírná végigtáncolni a mai estét, holtan esne össze már a szünet előtt.

Maurice egy meghajlással adja át Josephine-t a színház franciakék szemű, kölyökképzű sofőrjének – ezek minden évben egyre fiatalabbak lesznek. A sofőr besegíti a limo

hátsó ülésére. „Mint egy koporsószállító, teljesen olyan” – mondta Josephine Levasseur-nek, a rendezőnek, mire a férfi felnevetett, holott Josephine halálos komolyan beszélt. A sofőr egy takarót terít a lábára, megkérdezi, kényelmesen ül-e. Április van már, de olyan hideg és esős, mintha február lenne. *Vajon mit tenne a sofőr, ha azt mondaná neki, hogy fázik?*, tűnődött el Josephine. Megmelegítené? Nem, nem... azok az idők elmúltak.

Ahogy végighajtanak a Paul Doumer Avenue-n, Josephine jobb oldalán megjelenik az Eiffel-torony, mint egy elegáns űr, Párizs szimbóluma. A Szabadság-szoborral ellentétben nem ígér semmit, így nem is hazudik. Az évek során Josephine mindig olyan szállodai szobákat és apartmanokat választott, ahonnan láthatta. Most, úton az aprócska lakásból, amit kölcsön kapott, és ahonnan nincs kilátás, a társaságául szegődik a Bobino színházig. Igen, elbukott, de nem teljesen – még mindig itt van neki Párizs.

Az autó beáll a színház elé. Josephine neve áll hatalmas betűkkel a bejárat felett, alatta a felirat: *Un Grand Spectacle*. Két és fél óra csillogás és ragyogás. A néző nem kíváncsi az igazságra. Ezt a leckét már rég megtanulta, és talán nem is tudható, mi a valóság és mi nem.

Debogynem tudod, morogja magában. Ne hazudj magadnak, Josephine!

Nyílik az autó ajtaja, és Josephine elfogadja a kövéréskés sofőr kezét, akinek a bajsza, mint egy ecset, egészen más, mint az elegáns Andréé, aki éveken át furikázta, és tanúja volt a hátsó ülésen zajló életének. Egyszer Jose-

phine lefeküdt vele a hátsó ülésen, nem, nem ez a kocsi volt az, ott kígyóbőr huzat volt, és a cipősarka lyukat vájt a tetőbe... De ez réges-régen történt. Minden réges-régen volt, úgy tűnik.

Kilép a rajongó tömegbe, az emberek lemezeket, programfüzeteket, autogramtömböket tartanak felé, hogy írja alá őket. A sofőr próbálja elhessegetni a sokaságot, amíg Josephine rá nem szól, hogy hagyja abba. Ezek az emberek ki tudja, mióta várnak rá, és nem fog csalódást okozni nekik. De ahogy aláírja a nevét, és megsimogatja az egyik várakozó táskájából előkandikáló kiskutyát, és pózol a képekhez, megjelenik Monsieur Levasseur, az igazgató. Odasiet az ajtóból: hegyes orr, árok az állán, régebben jóképű volt, de mostanra, akárcsak Josephine, megöregedett. A férfi betereleli Josephine-t a színházba. Két óra múlva színpadra kell állnia, ez épp elég, hogy rákenjék a mázat.

– Holnap a művészbejárón jöjjön be, hátul, úgy elkerülheti a tömeget – mondja Levasseur, tudva, hogy Josephine nem tesz majd így, mert látni és látszani akar. – Egy utolsó show – rimánkodott mindenkinek, a barátainak, a gyerekeinek, az orvosának, de nem hitt neki senki. Ő maga sem hisz magának.

Olyan gyorsan mennek, amilyen gyorsan csak Josephine engedni, az igazgató átvezeti a vörössel és arannyal díszített termen, ahol a kellékesek épp a nagyszabású bevonuláshoz rendezik össze a lépcsőt. Átmennek a kék selyem öltözőbe, ahol két sminkes lekapja róla a parókát, a kalapot, a napszemüveget, a tükör elé ültetik, és nekiállnak

a kenegetésnek, pamacsolásnak, egyik réteg a másik után kerül fel.

Josephine elszundít a székből, az előző éjszakáról álmodik. Mick pörgette, és keskeny ajka remegett Grace beszédére. Grace Kelly méltatta az előadást, de hozzátette, hogy ez nem elég Josephine-nek, *film kellene neked, drágám, vagy egy regény.*

Arra ébred fel, hogy szorosan letűzik a haját a paróka alá, és hátrahúzzák a bőrét, hogy kisimuljanak a ráncok, és eltűnjenek az évek. Egy tű a koponyájába szúr, mire könny futja el a szemét, amit gyorsan letöröl valaki, nehogy összekenje a sminket. Berohannak az öltöztető, a fehér ruhát, mint valami második bőrt, ráillesztik hetek óta éheztetett testére. *Magnifique*, mondja az egyik, ahogy Josephine elfordul, vékony karját és nyakát csodálja, majdnem teljesen lapos hasát. Hatvannyolc éves, és még mindig nagyszerűen néz ki.

Ahogy a fejére teszik a hatalmas, tollakkal díszített, kerek kalapot, érte jön az ügyelő, meghajol, mint egy gavalér, és felkiált Josephine szépségét látva. Ő még egyszer megnézi magát a teljes alakos tükörben, újra elcsodálkozva az átalakuláson. Már nem elhasznált, vén szatyor, hanem vibráló, fiatal nő, tollakkal díszítve, tizenkét centis sarkakon állva, elszántan, hogy még egyszer rabul ejtse Párizs szívét – hiszen Párizs az ő igazi szerelme ötven éve, még ha ugyanolyan szalmaláng is e szerelem, akárcsak a többi. Felemeli a karját, felborzolja a tollakat a ruhája ujján.

– Showtime!

Az ügyelő szinte áhítattal fogja kézen, mintha oltár elé vezetné. A függöny mögött két gyönyörű, fehér frakkos fiú lép oda hozzájuk, hogy felkísérjék Josephine-t a lépcső tetejére. Ott megvárja a nyitány első taktusát egy olyan ruhában, amelyet sosem hordott, a *belle époque* idejéből, jóval az ő kora előttről. De mi ezzel a gond? A közönségnek ügyis mindegy.

Az emberek nem az igazságért jönnek a színházba.

A rajongói az álmot akarják, a cukormázat, a ránctalan arcot, a sosem tört szívet, a gondtalan életet.

Megszólal a zene. Felemelkedik a függöny. Josephine visszapislogja a könnyeit, és még egyszer, lassan sétálva belemerül az életébe.

I. JELENET

La Louisiane

Josephine néhány fiatalabb változata vág át a színpadon, mögöttük táncosok és zenészek, konfetti száll, New Orleans zászlója leng. Ezek a lányok jól tápláltak és jól öltözöttek, egyáltalán nem emlékeztetnek a gyerek Josephine-re. Van rajtuk cipő.

Ezek a boldog gyermekkort megélő lányok kitalált történetek szereplői, olyan történeteké, amelyeneket évek óta mesél – mivel a valódi gyerekkora túlságosan nyomorult volt. Josephine nyilvánosság előtt megjelenő múltja mindig is illúzió volt.

A missouri Saint Louisból a louisianai New Orleans lett.

A dzsessz-zenekar élénk dallamot fúj, zöldbe és aranyba öltözött táncosok vonulnak a Mardi Grason, és ragyogó, színes gyöngysorokat dobálnak a közönség sorai felé. Josephine vidáman elénekli a Sonny boyt, nem mintha bármi köze lenne a gyerekkorához, hanem mert szépen kiemeli a hangját, amely gazdag, mély alttá érett.

Egy csoportnyi gyerek vonul fel-le a színpadon, egy fekete nő pólyás babát tart a karjában, egy copfos kislány olyan ruhában és olyan frizurával jelenik meg, amilyen Josephine-nek sosem volt, egy barsonázó kamasz... Itt legalább az igazság csírája

fellelhető. Tizenhat évesen New Yorkba költözött New Orleansból, mintha meg sem történt volna a Philadelphiában töltött egy év és a házasság Billy Bakerrel. A történetnek erről a részéről jobb hallgatni.

Minden rohanva kavargog előre, mint egy ciklon, jó és rossz részek együtt, felkapják és megforgatják Josephine-t, és ő nem tehet semmit.

Első fejezet

Saint Louis, 1913

A MAMA MINDIG AZT MONDTA, Mrs. Kaiser milyen kedves, de Josephine felismerte a gonoszságot. Láta a nő csorba fogain, a kicsi, kemény, fekete szempárban, amellyel végigmérte, mintha a kislány a saját dédnagyanyja lenne a dél-karolinai Charlestonban az árverésen. Ahogy beszélt, az éles, kétségbeesett hang egy sárga, zümmögő darázst idézett fel Josephine-ben, ahogy hisztérikusan, mérgeesen röpköd, keresve, hogy kit szűrhat meg.

– Carrie, nem is mondtad, hogy ilyen szép! – Ez persze hazugság volt rögtön, hiszen Josephine-nek nyúlfogai voltak. – Mi a kedvenc tantárgyad, kislányom?

Ezen el kellett gondolkoznia. Az iskola azt jelentette, hogy egy helyben kell ülnie, és csendben maradnia. – Az ebéd – mondta végül, mire Mrs. Kaiser keskeny arca hegyes lett, mint egy ítélezéssel élesre fent borotva. *Túl gonosz, hogy nevéssen*, állapította meg magában Josephine, a szemét forgatva és az ajkát kifordítva.

A mama mellett állt túlságosan szűk, a varrásoknál majd szétrepedő, vasárnapi ingében Arthur apu, és épp

elnyomott egy horkantást. Imádta, mikor Josephine bohóckodik és grimaszol, de volt annyi esze, hogy ne bátorítsa egy fehér hölgy előtt, aki elegánsnak hitte magát a virágos ruhában, amit a mama mosott és vasalt ki neki a mosodában, ahol dolgozott. Volt, aki azt gondolta, hogy Josephine arca mulatságos, mások szerint nem volt az, de mindenki egyetértett abban, hogy úgy néz ki, mint akinek egyáltalán nincs semmi esze, és ezt Mrs. Kaiser is így gondolta. Így, hogy bandzsított, nem láthatta azt az arcot, ami még ahhoz is csúnya volt, hogy egy anya szeresse, leszámítva Josephine anyukáját, akit elvakított a huszonöt cent ragyogása, amit épp készült megkeresni.

– Okos is – mondta Mrs. Kaiser, és ráhúzta az ajkát még Josephine-énél is nagyobb fogaira. – Komolyan, el sem hiszem, hogy csak hétéves! Elég érett a korához képest, pont, ahogy mondta. De ugyanakkor kicsi is. Nekem erős kell, ezt megmondtam.

– Erős ez, olyan erős, mint én, asszonyom. Minden reggel és este ő hoz vizet az utca végéből. Mutasd meg az izmaidat, Tumpy!

Josephine felemelte egyik ernyedte karját. Kizárt, hogy elmenjen ezzel a fösvénynek tűnő boszorkánnyal, ha rajta múlik. De ekkor a mama kirángatta az ajtón, le a lépcsőn, és benyomta az asszonyság T-modelljébe. Josephine életében először ült autóban. Szinte kővé dermedve nézte, ahogy Arthur apu beindítja a motort, mely köpködve életre kel, és már mentek is, már késő volt menekülni. Felvette a napszemüvegét, és megadta magát a sorsának.

– Csak teher nekünk – hallotta, ahogy anya Arthur apunak mormog utolsó éjjel. A testvérei már aludtak, Josephine a sötétbe bámulva hallgatta, ahogy egy patkány kiszabadít egy konzervdobozt, majd rágni kezd.

– Nem bírom tovább – folytatta anya. – Még az én csupa szeretet természetemmel sem.

Josephine arca úgy égett, mint verés után a hurkák a testén. Legszívesebben felkiáltott volna, hogy véletlen volt, de az sem változtatott volna semmin. Senki sem gondolta, hogy szándékosan verte volna le a földre az öreg koporsóját. Megjelent előtte a jelenet: a kezében volt a sikló, amit kint talált, öreg Tomnak szánta ajándékba, mert ő imádta a kígyókat. Akkor egy nő sikoltott, kiverte az állatot Josephine kezéből, és a kislány a hat étkezőszelek alá vetette magát, amin a koporsó volt, hogy kimentse a szerencsétlen állatot. Meglökte a koporsót, mire kigurult Mr. Tom holtteste. Otthon elsuttogta Richardnak, Margaretnek és Willie Maenek, mi történt. Ők majd szétpukkadtak, ahogy visszafojtották a nevetést, aggódva, hogy Josephine-re verés vár. Most már azt kívánta, bár megverték volna. Talán akkor anya elégedett lenne, és nem küldené el, hogy ezzel a hegyes képű nővel éljen, aki csak egy rabszolgát akart.

– Nem illik ide – mondta anya Arthur apunak. *Mint ahogy sebova másbova sem*, gondolta Josephine.

– Ne szopd az ujjad, te kis pogány! – ripakodott a kislányra Mrs. Kaiser, és olyan erősen rácsapott, hogy a gyerekek csillagokat látott. – Majd adok én neked annyi munkát, hogy nem is jut eszedbe a szádba tenni a kezed! –

Betartotta az ígéretet, az egyszer biztos. Josephine majdnem el is felejtette, hogy kell használni a villát, olyan keveset kapott enni.

Egy darab maradék kukoricakenyér volt a reggelije némi melasszal, és még egy darab az ebédje. Iskola után meg azt ette, ami megmaradt belőle: ekkor már hideg volt és száraz, mint a fűrészpör, és nem járt hozzá melasz. Mikor hazaért, a házban étel illata terjengett. Josephine-nek folyt a nyála, de csak főtt krumplit kapott vacsorára, semmi mást, miközben az asszonyság leült a terített asztalhoz, és ott lakmározott előtte: sonkát, spenótot, fekete babot szafttal és édes paradicsommal. A csont a kutyának járt. Háromlábú, a kutya levitte a pincében lévő dobozába a csontot, ahol Josephine-nel aludt, és szétkente a szalmán a zsírt, a kislány haja egy hétig sonkától bűzlött. Mikor a szél az orrához vitte a szagot, a gyomra összerándult, a száját elöntötte a nyál, de csak a sonkaszagú levegőt nyelhette.

Csoda-e, hogy elaludt az iskolában? Az asszonyság cipőjének hegyétől ösztökélve reggel, még hajnalhasadás előtt kivonszolta magát a dobozból, ahol aludt, és a pincében egy vödörbe pakolt némi szenet, a vállára vette és felcipelte, a kutya ott sántikált mögötte. Kinyitotta az ajtót, kiengedte a kutyát, és begyújtotta a sparheltet a konyhában, azután vitt még fel szenet, és megrakta – csendben, hogy ne ébressze fel az asszonyságot, mert azért verés járt volna.

Josephine szoros barátságot kötött a néhai uraság dérékszíjával, mondhatni intim viszonyba kerültek, vértest-

vérekké váltak. Megismerkedett a szíj a kislány szinte minden porcikájával: a lábával, a hátával, a fenekével, és – mikor elfordult, hogy védje magát, és könyörögjön az asszonyságnak, hogy hagyja abba – a karjával, a kezével, a hasával meg a mellével is. Úgy érezte, mindenhol végigmart már rajta, csak az arcán nem, mert iskolába kellett mennie. A teste jól láthatóan csupa hurka és seb volt, és a tanárnő, Mrs. Smith folyton kérdezett:

– Mikor mentél aludni, gyermek? Mikor keltél? Roszszat álmodtál? Tumpy, válaszolj, kérlek, próbálok rájönni, miért nem bírsz ébren maradni a tanítás alatt. Beteg vagy? Ha ez így folyik tovább, beszélnem kell a nagynénéddel.

Mrs. Kaiser közölte az iskolában, hogy Josephine a fivére törvénytelen lánya, és amennyire a kislány tudta, ez akár még igaz is lehetett.

Hálaadás előtt nem sokkal az asszonyság berakta a konyhában lévő ketrecbe az Apró Tim névre hallgató pulykát, Josephine egyetlen barátját – Háromlábút leszámítva –, hogy felhizlalja az ünnepre. A pulyka így már nem rohangálhatott az udvaron a gyerekekkel, és olyan gyorsan hízott, hogy Josephine csak onnan ismerte fel, hogy elbiccentette oldalra a fejét, mikor beszélt hozzá. Ragyogó szemével egyenesen a kislányra nézett, mint aki minden szót ért.

– Ne edd meg! – suttogetta a pulykának, mikor szárított kukoricát öntött a tálkájába, de az az utolsó szemig felhabzsolta, és repetáért hurukkolt.

Pár nappal hálaadás előtt eltűnt a kukoricás zsák. Josephine tudta, mit jelent ez: Apró Timet hamarosan levágják. Háromlábú mellé kucorodott a dobozba, és magához ölelte a kutyát, szorította, az arcát a kopott szőrbe temette, és a kutya szagára figyelt, nem gondolt a barátjára, aki a sorsára vár a ketrecben. Elképzelte, hogy fellopózik a konyhába, és szabadon engedi Apró Timet... De mégis hogyan tehetné volna? A ház zárva volt, és az asszonyság magánál tartotta a kulcsot. Másrészt meg ha kiszabadítaná a hálaadásra szánt pulykát, akkor őt főzné meg az asszonyság vacsorára.

Reggel, amikor végzett a feladataival, látta, hogy az asszonyság ott ül a konyhaasztalnál egy halom krumpli előtt, a kezében egy hámozókéssel. Josephine odahúzta a székét, hogy nekilásson, de a nő egy ollót nyújtott neki. Megfogta a ketrecet, és kivitte, közben odaszólt a kislánynak, hogy vegye le a ruháját, és jöjjön ő is.

– Mr. Kaiser intézte ezt régebben, de most, hogy már nincs, rád marad – közölte, mikor Josephine kibotorkált az ajtón. – Te meg mit remegsz? Félsz egy vén kis pulykától? – Horkantott. – Nagyjából akkora, mint te, az igaz, és ugyanolyan ostoba is, jól összeilletek.

Letette a ketrecet a baromfiudvar szélére, és intett a remegő Josephine-nek, hogy üljön le egy székre, ahol akkor szokott ülni, mikor csirkéket vágott le. A kislány ölébe tette Apró Timet. A madár bizalommal teli tekintettel nézett rá fél szemével. Josephine az arcához emelte a kezét...

– Ne érj a szemedhez, miután a madárhoz nyúltál, te ostoba kis néger! – ütötte el a gyerek kezét az asszonyság.
– Nem akarlak betegen hazaküldeni így, hogy mindjárt karácsony. – Josephine legszívesebben felugrott volna, hogy a földre lökje ezt a gonosz nőt, és kirohanjon a kapun a barátjával, le az úton, de nem mehetett sehova egy szál bugyiban. Halálra fagyna, vagy az asszonyság elkapná, mint legutóbb, és addig verné, amíg el nem ájul.

Elengedte egy másodperce a madarat, hogy megvakarja magát – Háromlábú bolhái csipkedték –, mire az csapott egyet a szárnyával, és lerepült a kislány öléből a földre.

– Elment! Most nézd meg, mit műveltél! – kiáltotta az asszonyság. – Mondtam már, hogy ne vakarózz, de nem vagy rá képes, hogy egyszerűen ott tartsd a kezed, nem vagy rá képes, te kis barbár?

– Hagyjon békén! – kiabálta Josephine, és talpra kecmergett. Az asszonyság az ollóra pillantott, amit Josephine még mindig a kezében tartott, és az arckifejezése eltorzult. *Csak próbáld meg!*, sugallta a tekintete.

– Tedd le azt az ollót, vagy a te torkodat vágom át! – közölte.

– Akkor majd megöl az anyukám.

– Nem, az anyukád megköszönné nekem. Most nyomás, fogd meg azt a pulykát és öld meg, mégpedig gyorsan! Szólj, ha már nem vérzik, hogy leforrázzuk, és letolazd. Siess, mert elkésel az iskolából!

– Ostoba madár – mondta a kislány Apró Timnek, amikor az asszonyság bement, és a tölcserbe nyomta a fejét. Úgy döntött, úgy tesz, mintha az állat csak egy hatalmas

csirke lenne, nem Apró Tim, aki dülöngélve-hurukkolva jött oda hozzá, valahányszor a baromfiudvar felé ment. Lehunyta a szemét, és a két térde közé fogta az állatot, kinyújtotta a nyakát, hogy elvágja az artériákat, amit már annyiszor megtett, de sosem olyan madárral, amelyet szeretett. Vér csorgott a csinos, lila fejre. A hurukkolás bugyborékkolt és fojtott lett, mint amikor Arthur apu megszorította anya nyakát, és megrázta az asszonyt. „Te rohadt néember, még egy virslit sem tudsz úgy megsütni, hogy ne égesd oda!” – kiáltotta. A madár rúgott egy nagyot Josephine karjának legérzékenyebb pontjára, aztán mereven és mozdulatlanul lógott remegő szorításában. Ahogy várta a kislány, hogy elálljon a vérzés, elfordította a tekintet az üveges szemről és a nyitott csőről.

– Ez eltartott egy darabig – közölte az asszonyság, és kijött a házból, de nem nyúlt a dögéért. A tűzhelyhez vezetete Josephine-t, és a fazék bugyogó víz felé intett. Josephine két kézzel megemelte a nehéz madarat, és lassan a bugyogó folyadékba engedte, elfordítva az arcát, mert a gőz és a forró víz buborékjai túlcaptak a peremen. Nedvesség gyöngyözött a lábakon, kicsúszott a gyerek kezéből a pulyka, de sikerült elkapnia és megtartania, bár tesznek minden izma megfeszült az erőlködéstől.

– Leejted, te barom – tépte ki a kezéből az asszonyság a madarat, és hátralökte a gyereket, ráripakodott, hogy takarodjon az útból. Letette a dögöt a fűre, és közölte Josephine-nel, hogy álljon neki a tollazásnak, de siessen, iskolába kell mennie, és hagyja abba a vakarózást, különben megveri. Úgyhogy Josephine lefosztotta a barátja tol-

lát, lehuntya a szemét a meztelen bőrt látva, és bement, hogy megmosakodjon és felvegye a ruháját, ami elnyelte túl sovány testét, bár nem annyira, mint szeretete volna, nem annyira, hogy teljesen eltűnjön.

– NÉZZÉTEK, VAKARÓZIK! Bolhás vagy ott lent? – A fiú Josephine ágyékára mutatott nyitott, röhögő szájjal, mire az udvaron játszó többi gyerek is odabámult. Josephine legszívesebben visszaroht volna az osztályterembe, ahol a tanárnő segítette neki behozni a lemaradást, és olyan jó illata volt, ahogy ott ült mellette, mint egy virágoskertenek, és ettől az illattól a kislány a mennyországban érezte magát. Egyszer a tanárnő karja hozzáért, mire legszívesebben belemászott volna az ölébe, a vállára hajtott volna a fejét, hogy megpróbálja elfelejteni Apró Tim ijedt kiáltásait.

– Állatok mászkálnak ott lent neki! – kiabált a nagyfiú, és a többiek is Josephine-re mutattak, és körbetáncolták, azt kántálva, hogy „bogaras ott lent”. Josephine-nek aznapra már elég volt a gonoszságból, egykedvű arccal nézett rájuk, meg sem hallva a csúfolást, inkább a zenére gondolt, amit előző szombaton hallott az utcán.

Hazament hétvégére, Arthur apu kivitte a Soulard piacra, hogy ételt kolduljon meg guberáljon. Megéhezett a munkától, a férfi adott neki egy almát a zsákból, és átsétáltak a Market Streetre, megnézték az új színházat, a Booker T. Washington. Egy kis külvárosi téglapépület volt, kint a Union Stationról érkezett tömeg várta hosszú sorban a következő zenés vígjátékot, hogy eltöltsék vala-

mivel az időt, amíg megjön a vonat. Csak fehérek mehet-
tek be a restibe, de öt centért a feketék akár az egész na-
pot is a Booker T-ben tölthették, nézhették a zsonglőrö-
ket, sztepptáncosokat, karikákon átugró kutyákat, mázolt
képű bohócokat, bűvészeket, ahogy nőket fűrészelnek
ketté, női ruhát és magas sarkút viselő férfiakat, akik fal-
zettet énekelve fel-alá vonulnak a színpadon.

JOSEPHINE ARTHUR APU HÁTÁN ÜLT, a férfi csípőjét rug-
dosta, és könyörgött neki, hogy vigye be. Repülő kutyák
és rúzsos férfiak képe lebegett előtte, de apu közölte,
hogy haza kell érnük, mielőtt anya elindul dolgozni.
A színház előtt egy trombitás állt, mellette egy gitáros
meg egy csörgődobos nő, és egy dalt énekeltek, az embe-
rek tapsoltak a ritmusra, egy pár kiállt a sorból és táncre-
perdült, karok és lábak folytak egybe, széles mosoly vil-
lant az arcokon.

– Hé-kás, babám, nem dob a fejem – szólalt meg Arthur
apu, és nevetve végigment a Market Streeten, név szerint
köszöntve az embereket, akik a drogéria, a bolt vagy az
üdítőspult felé tartottak, ahol most tölcsér alakú kekszben
fagylaltot árultak. Josephine-nek csorgott a nyála, de volt
annyi esze, hogy ne kérjen. Sosem volt pénzük fagylaltra,
és talán nem is lesz sosem, de nem számít amúgy sem,
mert ha ott marad Mrs. Kaisernél, akkor hamarosan úgy-
is halott lesz.

– Ver engem az asszonyság – panaszkodott.

Arthur apu felnevetett.

– Isten hozott a való világban. – Arra gondolt, hogy azért születtek a színes bőrűek, hogy legyen kit verniük a fehéreknek.

– Nem akarok visszamenni – folytatta a kislány. – Kérlek, ne vigyél vissza, Arthur apu! Jó leszek, megígérem.

– Beszélj erről anyukáddal, úgy lesz a legjobb. – Ezt úgy értette: nem vagy a gyerekem. A legjobban a saját gyerekeit szerette, Margaretet meg Willie Maet, az ölében lovacskáztatta őket. „Kicsi lovacska visz a városba, Édes szilváért neked, babácska.” Szilva. Josephine megremegett az édes gyümölcs gondolatára, elképzelte, ahogy a lé végigfolyik az állán. Arthur apu szerette Richardot is, pedig nem volt az apja, mert a gyerekek olyan sötét bőre volt, mint neki. Josephine világos színei örökké arra emlékeztettek, hogy az igazi apukája valaki más volt, valaki, akinek anyja nem árulja el a nevét.

– Mert ő sem tudja – közölte nagyi, és úgy csücsörített, mint aki éretlen gyümölcsbe harapott.

Az emberek spekuláltak. Egyszer két nő ment el a kislány mellett.

– Carrie McDonald szereti a tejszínt a kávéba – jegyezte meg az egyik Josephine anyukájáról. Máskor a környékbeli gyerekek fattyúnak csúfolták Josephine-t és Richardot. Ezen aztán begurult anya.

– Ebben a házban nincsenek fattyúk – vágta rá, mikor Josephine rákérdezett. – Mind ugyanazon a lyukon bújtatok ki. – Richard apukája időnként el-eljött, meglátogatta a fiút, de senki sem tartott igényt Josephine-re, csak Eddie Carson, aki elég ostobán festett a színes ruháiban és

a szerencsétlen bajszával. – Na, adsz egy negyed dollárt az öregednek? – kérdezte egyik nap, és tejkaramellát nyújtott oda neki. Josephine elkapta a cukorkát és elszaladt, de a fejében kérdések zsongtak. Tényleg Eddie Carson az apja? Aznap este megkérdezte anyát.

– Arthur apun kívül nincs szükséged másik apukára – közölte, és ennél többet nem mondott.

Akkor meg miért hagyja Arthur apu, hogy anya visszaküldje Mrs. Kaiserhez? A férfi még mindig nem talált munkát, talán tényleg szükségük volt a pénzre, amit az asszonyságtól kaptak, heti negyed dollárt, de Josephine többet keresett gereblyézéssel, lépcsőöpréssel és azzal, hogy fehér gyerekekre vigyázott a Westmoreland Avenue-n.

De anya visszaküldte, pedig látta, milyen nyomokat hagyott rajta az asszonyság öve.

– Talán megtanít viselkedni – csupán ennyit mondott.

A játszótéren Josephine a tenyerébe mélyesztette a körmét, és a fájdalomra figyelt, semmi másra, amíg meg nem jelent előtte az a fiú, hogy az arcába kiáltsa, hogy „bogaras ott lent”. Josephine azt akarta, hogy a fiú fogja be a száját, úgyhogy jól képen törölte két kézzel. A gyerek hátrahőkölt, mire a kislány megint megütötte. Lendült a keze, nem állt meg, mert félt, hogyha abbahagyná, a fiú a földre terítené, és már elege volt abból, hogy verik, nem bírta tovább.

Az egész játszótér odagyűlt, kiabáltak és sikítottak a gyerekek, ahogy a fiú elesett. Josephine rajta termett, pofozta és karmolta, a haját tépte és vicsorgott. „Az isten

verjen meg!” – kiáltotta. Végül a tanárnő vonszolta el, bevitte a mosdóba, ott becsukta az ajtót, és letörölte a vért Josephine arcáról.

– Szegénykém – morogta közben.

Mikor Mrs. Smith felemelte a kislány szoknyáját, és meglátta a hurkákat, sziszegve beszívta a levegőt.

– Istenem, ez nem lehet igaz. Nem maradhat így! – Rossz előérzet öntötte el Josephine csontjait, mintha vihar közeledne.

MÁSNAP HÁLAADÁS VOLT, de Josephine-nek nem jutott az eszébe semmi, amiért hálát adhatott volna, talán csak az, hogy Mrs. Kaiser nem ért rá foglalkozni vele. Egy csomó vendég jött este, hogy megegyék szegény Apró Timet, csókot nyomtak az asszonyság arcára, mikor bejöttek az ajtón, mosolyogtak, mintha az, hogy ezt az ocsmány arcot érinti az ember ajka, nem lenne elég ahhoz, hogy elhányják magukat. Josephine mindenkitől elvette a kabátját, és bevitte a hálóba, egy férfit leszámítva, aki kereken közölte, nem engedi, hogy egy *nigger* nyúljon a finom kasmírhoz. Egy nő Josephine kezébe nyomta a gyerekét, mintha őt is a kabáthalomra szánná a kalapok, sálak és táskák közé. Josephine megpuszilta a baba arcát. A kislánynak hatalmas, kék szeme és olyan hamvas bőre volt, mint az őszibarack. Az anya felsikoltott, és elmarta a gyereket Josephine-től, mintha a kislány tehetne róla, hogy az elsírta magát.

Szerencsére Mrs. Kaiser nem látta ezt a jelenetet. Túlságosan elfoglalta a puszilkodás a következő vendéggel és

hogy kiáltozzon, mennyire *örül* nekik, milyen nagyon *kedves*, hogy megdicsérik a ruháját, pedig *évek óta* megvan, ez volt Mr. Kaiser kedvence, isten nyugosztalja, és igen, csodás a pulyka illata. Josephine gyomra felfordult.

A vendégek asztalhoz ültek, Josephine édes teát töltött a poharakba, az asszonyság behordta a tálakat a konyhából, krumplipüré gőzölgő hegyeit, sült édeskrumplit, főtt zöldbabot, áfonyaszószot, tejes zsemlet és végül, drámaian trónolva egy hatalmas kék-fehér tálon, Apró Timet összekötve, vajjal megkenve, barnára sütve. Josephine érezte az epét a torkában. Az asszonyság székét markolta, hogy ne zuhanjon ájultan a padlóra.

Mrs. Kaiser rászólt, hogy tartsa a tálat, amíg a férfi, aki niggernek nevezte, felszeletelte a húst, és rétegről rétegre kétfelé fektette: fehér hús az egyik oldalra, barna a másikkra. A szagtól Josephine öklendezett, úgymint mire mindenki nekilátott, ki kellett sietnie a szobából.

– Menj csak, vegyél magadnak is! – kiáltott utána az asszonyság, két hónap óta először ajánlva neki rendes ételt. De hogy erőltethetett volna bármit is a gyomrába akár a világ minden kincséért is, ha közben szegény Apró Timre gondolt, és a tanárnőre, aki hétfő reggelre behívatta az asszonyságot az igazgatóhoz, hogy Josephine sebheilyeiről beszéljenek? Mikor szólt Mrs. Kaisernek, hogy hívatják, az asszony többet akart tudni, de a kislány játszotta az ostobát, mint aki nem tud semmit.

A dobozában összegömbölyödve sírt, amíg félbe nem szakította a zokogást az asszonyság hangja: hívta, hogy menjen fel mosogatni. Mikor a konyhába ért, látta, hogy

besötétedett, de csak egy polcon álló gázlámpa és néhány gyertya világított.

– Ezúttal figyelj rá, hogy tiszta legyen! – közölte az asszonyosság, és ment is lefeküdni, ott hagyva Josephine-t a súrolással és dörzsöléssel, hogy lepucolja a tálakat, faze-kakat, serpenyőket és tányérokat, amiket alig-alig látott.

A gyerek bekapcsolta a tűzhelyet, megmelegítette az edényekkel teli vizesfazekat, aztán megfordult, és szembe találta magát a tálon trónoló döggel: a csontokat szépen, tisztán kiszedték, a combokat leszámítva, amelyekből állati zsír szaga szállt. Josephine egész teste beleremegett az éhségbe. Megragadta az egyik combot, letépte, sötét, csöpögő húsdarabok estek le, Josephine a fogához emelte, rágott és nyelt ájult boldogságban. Mikor felfalta, megette a másik combot is, majd kábultan leült a földre, arca és álla csillogott, a bőre dobként feszült a hasára, Apró Tim súlya nyomta a beleit és a szívét. Az arcához emelte a tenyerét, és elsírta magát.

– Mit csinálsz, az isten szerelmére? – rontott be a konyha homályába az asszonyosság, mint valami kísértet, kibontott haja lobogott utána, a karja csapkodott, éles hangja belehasított Josephine elégedettségének és szégyenének buborékjába. A nő mintha átrepült volna a sötétségen, hogy rávesse magát, megmarkolta Josephine csuklóját, talpra rántotta olyan erősen, hogy egy rövid, éles pillanatra úgy érezte, mintha kitépnék a karját. Mrs. Kaiser felkiáltott, mikor meglátta az egyik letépett pulykacombot az asztalon, a másikat meg Josephine kezében, és rikolto-

zott, mikor odanézett, ahol egy fazék bugyogó vízben épp darabokra tört az ünnepi porcelánja.

– Anyám étkészlete, Párizsból hozta! – sikoltotta, és odarántotta a gyereket, hogy nézze meg a fazéknyi tönkrement tányért. A pulykacomb a padlóra esett. – Nézd, mit műveltél! – És ezzel belenyomta Josephine kezét a bugyogó vízbe.

FÁJDALOM, SZÍNTISZTA FÁJDALOM hasított végig a karján, a keze égett, a torka is a sikolyoktól, amelyek kiszakadtak belőle. Nem is tudta, mit kiabál, míg végül magához nem tért, és felfogta, hogy Jézushoz fohászkozik segítségért. Azután csak hevert petyhüden és izzadva.

– Segítség – lehelte. – Éles fény vetett árnyékot a halvány, csorba falra, megjelent egy arc, majd egy szemöldök, majd még egy, végül egy száj és a fehér köpeny felett lengő szakáll. A szem az ő szemébe nézett, végtelenül kedvesen, csupa szeretettel, úgy ragyogott belőle a szeretet a kislányra, mint az a fehér fény. *Apa.*

Viszketés, viszketés, viszketés. Egyik bekötött tenyerét a másikra csúsztatta, mindkettő párnázott és olyan hasznavehetetlen volt, mintha nem is lenne keze. Egy hang úszott be a tudatába. *Fájdalomcsillapítót kellett adnunk neki, hogy elviselhetővé tegyük.* Fájdalom? A fájdalom csak tompa emlék volt, a már elmúlt nyomorúság halvány felidézése. A keze élt és viszketett. Összedörzsölte őket, s közben nyögött, mert olyan rossz volt.

– Ébren van.

Valaki mormogva megemelte a csuklóját.

– Ne vakarózz!

Josephine kinyitotta a szemét, látta, hogy az anyja fogja az egyik bekötözött kezét, a szeme könnyben úszik.

– Anya – mondta. – Láttam Istent.

Hogy mi? Látta Istent? Hol? Álom volt?

– Eljött hozzám, anya – mosolygott a kislány, várva, hogy büszkeség jelenjen meg az asszony arcán. – Azt mondta, aranykoronát tesz majd a fejemre, csillaggal.

Az anyja elengedte a kezét, mire akaratlanul is megint elkezdte összedörzsölni őket.

– Ez meg micsoda marhaság? Különlegesnek gondolod magad? – Anya felállt, és leporolta magát, mintha Josephine varangyos béka lenne, ami felugrott az ágyára.

– Hm. Te vagy a királynő, rendben... A törött tányérok királynője. Ki vesz majd fel ezek után, tudva, hogy még mosogatni sem vagy jó? – Meggyújtott egy cigarettát, és füstöt fújt Josephine arcába. – Aranykoronát a fejedre, hogyne. Az a francia porcelán többet ért, mint amennyit te valaha érni fogsz.

A Joséphine à Bobino show mindebből persze nem mutat be semmit. Sosem zavarta ez az elhallgatás, hiszen ez itt revü, nem temetés. De azért magában minden alkalommal, mikor meglát egy gyereket, amint babával a karjában átvág a színpadon, Josephine eltűnődik, hogy vajon mi is történt pontosan a kórházban.

Talán a fájdalomcsillapító okozta a hallucinálást, ahogy később az ápolónő mondta. Talán a fény és az árnyak játéka miatt jelent meg a szakállas arc, ahogy Arthur apu gondolta. Vagy talán a saját képzelete – mint az egyetlen kiút a nyomorúságból – alkotta meg ezt a jelenetet.

– Az Isten egy fehér férfi, mi? Ez mindent megmagyaráz – mondta Elvira nagy vihogva. Vagy a vasárnapi iskola könyveiből jött ez a kép? Van egyáltalán arca Istennek?

Nem lehetett félreérteni a koronát, az ragyogott és aranylott Isten egyik kezében, a csillag tűzgolyóként izzott a másikon. Josephine nem kételkedett sosem ebben az emlékképben, ahogy abban sem, hogy mit jelentett: „Megkoronázlak, és egy csillagot teszek erre a koronára.” Ezt mondta, nem olyan zengő

hangon, amelyet egy gyerek várna, inkább gondolat volt ez, amely dalként töltötte meg Josephine fejét.

Ez volt az a nap, mikor Josephine énekelni kezdett. „A mennyből küldtek, és tudom, mit érsz, mennyet teremtetted nekem itt lent, a földön.” Ezt éneklé most a színpadon az ártatlan kislánynak, aki a babájával táncol. De vajon ki mondta ezt neki gyerekkorában? Összezavarodva belenéz a reflektor ragyogó fényébe, Istent keresi, káprázó szemében sötét árnyék villan, ahogy a dallam árad a torkából.

Mélyen, legbelül megérintette az Úr az ígérettel – várta, hogy egy nap majd valami hatalmasat tesz még, olyat, amiért koronát érdemel. Ez zeng és zúg benne. Arra gondol, vajon mikor kapja meg a koronát Istentől. Mit kell tennie érte?